

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. VI. Quorum Fides seu Notitia explicita sit Necessaria ex Præcepto?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

in ista regione, ut advertit. *Senis 3. parte quæst. 82. Memb. 4. art. 2.* Et constat ex verbis Petri *Act. 10. Vos scitis, quod factum est verbum per universam Judæam &c.* Unde Petro non veniente, facile potuisset Cornelio advenire ignorantia vincibilis, & damnatio, cui præcavendæ serviebat instructio Petri.

52. *Varia Scriptura explicantur.*

Varia quæque Scripturæ ex *Joan. 3. & II. Act. 16. ad Rom. 3. &c.* allegantur ad probandam absolutam necessitatem medii quoad fidem explicitam Incarnationis & Passionis Christi. Verum partim solum significant credentes explicitè in Christum salvari per istam fidem, non negantes, quin etiam inculpabiliter eâ notitiâ carentes salvari queant: partim excludunt non credentes à salute, id est, qui increduli sunt mysteriis Christianis propositis, adeoque loquuntur de iis quibus fides Christiana satis innotescere potuit: partim loquuntur de fide Christi, non tamquam objecti, sed tamquam causæ meritoria, quatenus omnes salvantur per fidem, quæ datur ex meritis passionis & sanguinis Christi: partim possunt intelligi de necessitate præcepti, seu medii latè dictâ.

53. *Loca Augustini videntur adfirmare necessitatem fidei explicitæ de mysteriis Christi pro quovis tempore.*

Difficultatem præcipuam faciunt dicta Augustini variis locis inculcantis necessitatem omnimodâ fidei explicitæ in Christum Deum hominem, sive ejus incarnationem, mortem & resurrectionem; ut *l. 2. de Gratia Christi, qui est de peccato Originali cap. 24. Epist. 89. & alibi.* Quæ tamen loca, si quid probant, videntur nimium probare contra ipsos objicientes, scilicet fidem explicitam prædictorum objectorum fuisse pariter necessariam omni tempore, etiam ante Christum & Moysen, ut ex tenore verborum clarum est: quod tamen communissima doctrinæ repugnat; cum nemo fidem adè explicitam prædictorum mysteriorum conceat fuisse necessariam omni tempore necessitate medii, immo nec præcepti. Necessitas autem moralis fidei explicitæ Mediatoris ut sic, libenter à nobis conceditur, immo & prædictorum mysteriorum pro nova lege.

54. *Ejus intentionem exprimitur.*

Videtur porro certè potissimum Augustini fuisse, contra Pelagium inculcare in primis, quomodo in omni mundi ætate seu tempore salus fuerit ex gratia Christi, ac meritis & efficaciâ incarnationis, passionis ac resurrectionis ejus; ut apparet vigilantè attendenti, quæ habet *l. de Peccato Originali c. 24. & seqq.* Agit enim de re tamquam fide certâ: *Sine fide ergo (inquiens c. 24.) incarnationis & mortis & resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justî essent, à peccatis potuisse mundari, & Dei gratiâ justificari, veritas Christiana non dubitat.* Veritas autem Christiana nil indubitanter statuit de hujusmodi fide explicita, sed de necessitate fidei & gratiæ per Christum omni tempore; quod in Pelagio redarguens

Augustinus c. 26. inquit: *Non igitur sicut Pelagius & ejus discipuli tempora dividamus, dicentes primum vixisse justos homines ex natura, deinde sub lege, tertio sub gratia; supple, Christi.* Deinde vult Augustinum doctrinam de necessitate Mediatoris ejusque mortis & resurrectionis non esse liberam, de qua possit utrimquè salvâ fide disputari (cujusmodi varias præmittit c. 23.) sed necessariam, sic ut sine hæresi seu infidelitate nequeat negari. Unde c. 29. concludit: *Quapropter quisquis humanam contendit in qualibet ætate naturam non indigere medico secundo Adam, quia non est vitata in primo Adam, non in aliqua quæstione, in qua dubitari vel errari salvâ fide potest, sed in ipsâ regula fidei, quâ Christiani sumus, gratia Dei convincitur inimicus.*

Quare dum Augustinus c. 24. fidem adè explicitam mysteriorum prædictorum videtur exigere, & rursum c. 26. inculcat non potuisse ullo tempore justificari, neque Christum esse Mediatorem, nisi credentibus in ejus resurrectionem, addens & hoc quomodo fieret, si eum in carne venturum nescissent: reverà non voluit fidem explicitam adè necessariam omnibus semper fuisse (id enim esset planè falsum) sed fidem ex gratia Christi, quæ quidem in paucis majoribus v.g. Abrahamo & similibus erat explicita; quibus reliquus populus adhærens eadem implicitè credebatur, partim actu interno; partim externâ fidei protestatione per sacrificia, similiaque signa publica, etiam eorum energiam non ita noscerent. Alibi enim Augustinus satis supponit minis perfectam fidem tunc fuisse requisitam, ut videre est *Epist. 47. q. 2. lib. 19. contra Faustum c. 14. Et Enchiridion c. 118.*

Alius Augustini locus de *Corrupt. & Grat. c. 7.* minorem difficultatem habet: scilicet enim ibi vult damnandos, qui non audierant Evangelium, nempe quia infideles (de quibus loquitur) ex infidelitate adeoque peccatis suis (ob quæ damnantur) non emergunt, nisi per prædicationem Evangelicam, quâ utique sola fides vera, regulariter saltem, innotescit.

55. *Idem ex l. de Corrupt. & Grat. explicatur.*

QUÆSTIO VI.

Quorum Fides seu Notitia explicita sit Necessaria ex Præcepto?

REFERUNTUR Nonnulli antiqui, præsertim Canonistæ, docuisse, quod sufficit Christiano credere in communi eâ omnia quæ Ecclesia Catholica credit, non descendens ad particularia. Sed contrarium apertè supponit Tridentinum sess. 5. c. *de Reformatione* statuens, ut Parochi plebem pascant, docendo, quæ scire omnibus necessariam est ad salutem. Præmissam quoque doctrinam ab Inquisitoribus Aragoniæ damnatam

56. *Sententia asserta in generalibus creditur quod creditur probatur.*

tam et ex Emerico refert Sanchez l. 2. in Decalog. c. 3. n. 3. Eandem alii ut erroneam, alii ut hæreticam damnant. Auctores tamen referri solitos excusat Suarez disp. 13. sect. 4. num. 1. velut qui non excluderint omnes profus articulos particulares, cum saltem requirant fidem explicitam unius Dei remuneratoris.

Verum apud omnes indubitatum est, etiam de aliquibus aliis articulis exigi fidem & notitiam explicitam, scilicet Incarnationis & Passionis Christi, Trinitatis &c. Quod partim ex dictis patet, partim dicendis hæc questione magis patebit.

57. Solùm est difficultas ad quas res se hæc obligatio extendat, præsertim tempore legis novæ. Quod enim ad tempus legis naturæ & mosaicæ attinet, nec multum refert scire, neque certum quid habetur, nisi in genere, quod ea credere debuerint, quæ communiter populo proponebantur, servatâ proportionem ad conditionem istius status. In Lege autem Evangelica distingui solet triplex hominum genus, scilicet Majorum (per quos intelliguntur Episcopi similesque Prælati Ecclesiæ) Mediorum (per quos intelliguntur Parochi, Concionatores & similes) & Minorum, per quos intelligitur reliqua plebs.

Triplex genus personarum distinguuntur.

58. Itaque in primis quoad Christianos communiter, adeoque etiam quoad plebem, est præceptum credendi sive sciendi explicitè ea, quæ sunt necessaria necessitate mediæ: quæ utique eo ipso sunt scienda ex præcepto; cum finis præceptus inferat præcepta esse mediæ necessaria. Nonnulli præterea præceptum hoc extendunt ad omnes articulos, quos Ecclesia solemniter celebrat. Sed sine sufficienti fundamento: cum plura Sanctorum festa & mysteria celebret Ecclesia, sive per officium, sive etiam per indictionem festi, quæ certum est rusticum v. g. scire non debere, cui sufficit scire quod sit præceptum abstinendi à servilibus operibus & audiendi missam. Quare idem est, etiam celebretur mysterium aliquod Christum concernens, v. g. Transfiguratio, Præsentatio in templo, Circumcisio &c. quamquam indubiè sit consonum ea à Catholicis sciri & credi. Non tamen debet tam gravis obligatio imponi sine claro jure. Quare consonat communis sententia Doctorum.

Necessaria necessitate mediæ sunt pariter necessaria ex præcepto. An mysteria, quæ Ecclesia solemnizat, sint eo ipso scienda necessaria.

59. Vera proinde & communis Theologorum sententia docet inesse obligationem gravem sciendi & credendi contenta in Symbolo Apostolorum, saltem quoad substantiam. Quæ quidem ab omnibus sciri & credi debere etiâ exprimitur in Catechismo Pii V. Eadem obligatio colligitur ex perpetuo sensu Ecclesiæ, quæ idcirco etiam antiquitus notitiam explicitam Symboli exegit, antequam admittere vellet aliquos ad Baptismum; ut patet ex Concilio Bracharensi II. c. 1. Agathensi c. 13. Laodiceno c. 46. relatis can. 55. 56. & 58. de Consecr. d. 4. Atque Hericæ Sum. Theol. Pars III.

etiam modo tantam sollicitudinem Parochi in Ecclesia adhibent, ut quilibet hoc Symbolum noyerit. Immo in huc finem ipsum videtur ab Apostolis compositum, ut præcipua fidei Christianæ mysteria, scitu omnibus Christianis necessaria, brevi quâdam formulâ proponerentur. Unde omnes bene instituti Christiani præ omnibus curant, ut Symbolum hoc proles suas doceant. Quod denotat communem sensum Fidelium hac in parte. Et plane Christianus hoc ipso, quod Christianismus profitetur debet scire saltem substantialia capita & fundamenta suæ religionis, oppositumque nimis indecens foret: ea perinde Apostoli prædicto Symbolo ex instructu Spiritus sancti comprehenderunt.

Dixi tamen sufficere, quod contenta Symbolo sciatur quoad substantiam. Ad quod non sufficit, ut quis ipsum memoriâ teneat verbaliter, puta absque ullo intellectu rerum per verba significatarum, aut idiomate ipsi ignoto (cujusmodi multi sunt non callentes linguam latinam, nec tamen scientes Symbolum, nisi latinè) cum id perinde sit, ac non scire, ut patet. Ad idem è contrâ nõ requiritur, ut teneatur memoriâ: quam enim periculosum sit, Symbolum non scire memoriâ, ideoque omni modo ad ita discendum sit conandum, simpliciter tamè & sub gravi saltem obligatione id non requiritur, dummodo sciatur contenta, de quibus per consequens rogatus quis posset aptè respondere. Requiritur igitur & sufficit, ut confusè saltem ac grosso modo sciatur, quod generaliter vocibus in articulis contentis significatur. Quod quidem patet ex ipso simplici textu Symboli, prout jacet ab Apostolis præscripti, & ex communi sensu & praxi. Idem exigebat leve jugum Christi: distincta enim notitia singulorum incongruè fuisset requisita generaliter: sic enim major Christianorum hominum pars moraliter necessariò debuisset carere scientiâ necessariâ. Unde de Trinitate Symbolo expressâ scire sufficit, Patrem esse Deum, Filium esse Deum, Spiritum sanctum esse Deum, & hos nequaquam esse tres Deos, sed unum Deum. De Incarnatione, Christum esse Filium Dei, verum Deum, verumque hominem. De conceptu ex Spiritu sancto scire sufficit, Christum esse conceptum sine opera maritali per co-operationem aliquam Spiritus sancti ex Maria Virgine.

60. Non sufficit illud scire memoriâ idiomate ignoto.

An debeat saltem sciri memoriâ.

Contenta rudè modo nosci sufficit.

Quod de Trinitate, Incarnatione, conceptu de Spiritu sancto explicitatur.

An autem virginitas Mariæ etiam post partum, sive perpetua, ut vi istius articuli explicitè credenda, disputant Doctores. Afferit Suarez, Coninck, Lugo & alii. Sed rationes eorum non sunt efficaces. Unde alii cum Azorio, Sanchez, Joanne Poncio & aliis non improbabiler negant.

61. An perpetua Maria Virginitas sit ab omnibus credenda.

Similiter circumstantia passionis, quod contigerit sub Pontio Pilato; item relevationis, quod contigerit tertâ die, est

Non est obligatio sciendi quædam

*circumstan-
rias in Sym-
bolo expres-
sas,*

*Nequidem
sepulchram.*

minoris momenti, quam ut in eam cadat obligatio saltem gravis; quamvis levem admittat *Poncius dist. 26. in Comment. num. 101. & seq.* ed quod aliàs non fuisset posita in Symbolo. Similiter apparet de sepultura, quod non sit circumstantia ad eò gravis, sed solum pars articuli, quæ novam aliquam difficultatem non habet, solumque servit confirmationi veræ mortis, declarationique miraculi resurrectionis, quæ utraque supponuntur factis scita & credita.

62.
*Quid con-
sensus de
descensu ad
inferos,*

De descensu ad inferos (qui omissus est in Symbolo Nicæno, & quorundam opinione non fuit ab Apostolis in Symbolo positus, ed quod nonnulli veteres Patres in explicatione Symboli non faciunt de eo mentionem) *Suarez, Castro Palao & alii* censent non esse necessariè explicitè credendum. Nihilominus plures alii, quos sequitur *Lugo disp. 13. sect. 4. num. 85.* existimant esse ad hoc per se loquendo gravem obligationem: cum reverà descensus ad inferos, sive ad partes inferiores terræ, fuerit ab ipsis Apostolis in Symbolo positus (quod purum & integrum ab iis accepit & servavit Romana Ecclesia teste *Ambrosio Epist. 7. ad Syricium Papam*) & à *Chrystomo, Cyrillo, Rufino* expressus; idque non tamquam circumstantia alterius articuli, sed tamquam articulus novus continens aliquid peculiare non parvi momenti. Quævis in Symbolo Nicæno potius supponatur, quam denuo exprimat, ed quod circa illud non erat exortus error apud Hæreticos.

63.
*Quid de
fessione ad
dexteram
Patris.*

De fessione ad dexteram Patris etiam controvertitur, an sit circumstantia necessariè explicitè credenda, idque propter ejus difficultatem. Verum existimo rem ipsam per hæc verba significata aequaliter sciri oportere, puta quod Christus in cælo habeat supremum locum seu gloriam post Patrem, in quantum homo est, & æqualem, in quantum Deus est.

*Quid de-
nique de
Communione
Sancto-
rum.*

Denique de Communione Sanctorum ob difficultatem intelligendi, quæ inter Doctores de sensu differentiam parit, censent Plures non esse explicitè credendam. Sed quod ad rem ipsam pertinet, non apparet difficultas sciendi, quod sub verbis illis latet, sive hoc sit participatio eorundem Sacramentorum, sive potius participatio mutua bonorum operum & orationum, quæ etiam rudes Catholicos non latet, utpote qui orant Sanctos, mutualque orationes postulant.

*Impotentes
ad intelli-
gendum qua-
dam mysteria,
excusa-
santur.*

De his itaque omnibus instruendi sunt Fideles juxta ingenii cujusque capacitatem. Quod si verò aliqui sint ad eò obtusi ingenii, ut non queant aliquorum articulo- rum sensum, etiam grossum & superficialem capere, excusabuntur à culpa ratione impotentia, si eos saltem implicitè credant. Præter Symbolum debet quilibet Chri-

64.

stianus cognoscere & credere explicitè tria saltem Sacramenta, scilicet Baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam, tamen in Symbolo non sint expressa, veluti quoti- dianò usu sic patet, ut de eorundem ignorantia non oporteat timere: quamvis etiam baptismus & pœnitentia spectent ad remissionem peccatorum, quæ per illa datur. Baptismus itaque cognosci debet, ut sciatur quæ viâ quisque fieri possit & debeat vel jam factus sit Christianus, & Ecclesiæ seu numero Fidelium insertus: Eucharistia verò, quia ejus usus ex divino præcepto est pro refectione animarum necessarius adultis, qui utique ad dignam perceptionem & gratiarum actionem debent posse discernere inter hunc cælestem cibum & corporalem. Pœnitentia similiter cognosci debet, veluti remedium relapsis (quales plerique sunt aut erunt) necessarium. Reliqua Sacramenta sufficit cognosci juxta communem sententiam ubi & quando quis illis utetur: quamvis Nonnulli notitiam explicitam septem Sacramentorum requirant.

His accedunt præcepta Decalogi sine quorum cognitione sive per fidem habitâ, sive saltem naturali non potest homo vitam & actiones suas dirigere prout debet, tam in ordine ad finem suum ultimum, quam juxta exigentiam Officii hominis Christiani. Idemque est de ordinariis Ecclesiæ præceptis. Quibus accedit oratio Dominica, eatenus saltè juxta omnes, quod debeant Fideles scire, Deum esse orandum, ab eoque petenda esse bona animæ & corporis; & consequenter sciendam esse Orationem Dominicam quoad substantiam, hoc est pro singulis bonis acquirendis & malis vitandis, quæ utique ibi continentur, esse Deum orandum. Quamvis juxta Plures non sit gravis obligatio sciendi illam recitare memoriter, immo juxta aliquos ne levis quidem. Hanc tamen Doctores passim concedunt, & placet Cardinali *Lugo sup. num. 133.* fundanti sese in consuetudine & Fidelium existimatione, qui consequenter in ejusmodi ignorantia turpitudinem aliquam agnoscunt. Hoc saltem observandum est periculosum Fidelibus esse illam ceteraque prædicta non posse verbo tenus recitare, ed quod huic ignorantia facile juncta sit ignorantia ipsarum rerum. Unde varia Concilia antiqua, sed particu- larità, tum Orationem Dominicam, tum Symbolum addisci volunt. Quæ tamen quantum ad hoc magis admonitionem aut pœnale præceptum quam strictum mandatum continent, quod potius ad substantiam rerum contentarum refertur.

Addunt Nonnulli obligationem sciendi formare signum crucis; idque ex usu, & sensu Fidelium in ignorantia hujus rei turpitudinem apprehendentium. Verum hæc obligatio nequit esse gravis, sed solum videtur ex qua-

*Quorum
Sacramen-
torum ne-
cessaria co-
gnitio.*

65.
*Decalogi &
quinque Ec-
clesiæ præ-
cepta scien-
dâ.*

66.
*Quid cen-
sendum de
signo crucis.*

Qu. VI. Quorum Fides Explicita sit Necessaria ex Precepto. 153

ex quadam decentia ista scientia requiri. Estque in devota hujus signi efformatione mira utilitas, & professio præcipuorum fidei Christianæ mysteriorum, ut patet inspicienti vulgaritam apud Catechistas mysteriorum illo significatorum explicationem; quam etiam habet *Marthani Tom. 2. Trib. Tr. 2. Tit. 2. q. 3. in fine.*

67. Quando incipiat obligatio præmissa discussa.

Obligatio porrò fidelium prædicta descendendi incipit cum usu rationis; & consequenter parentes, pastores & alii curam habentes tenentur sibi commissos de his instruere. Quod tamen non est intelligendum de puncto rationis metaphysico, sed moralis: prout nimirum occasio & opportunitas se offert, quæ in aliis atque aliis nunc major nunc minor est, sicut & capacitas discendi: & consequenter cum proportionem major vel minor est culpa, sive in iis qui discere, sive in aliis qui docere tenentur, si diutius, quam par est, differant. Frequenter etiam ignorantia in junioribus & rudioribus præsertim non est mortalis, sive ob levitatem materiæ ignoratæ, sive ob inadvertentiam seu defectum apprehensionis, sive ob defectum perfectæ capacitatis.

68. Qualiter debeat confessarius procedere cum ignorantibus.

Si autem quærat, quomodo se debeat habere Confessarius cum ignorante mysteria fidei, respondendum est, poenitentem esse tunc solum interrogandum, quando sufficienti fundamento præsumitur hæc ignorantia laborare. Tunc autem indaganda est ignorantia qualitas, an sit vincibilis seu culpabilis, & an graviter, spectatâ inadvertentiâ, qualitate negligentia, capacitatis & materiæ ignoratæ. Poenitentem porrò ignoratum nequit absolvere, nisi proponentem firmiter addiscere scitu necessaria. De quibus (si ratio temporis suadeat, & absque incommodo fieri queat) poterit confessarius poenitentem breviter instruere rudi minervâ, absque longioribus discursibus aut inculcationibus, illius hebetudinem & ignorantiam suppleendo, & explicitè articulos necessariò credendos, Trinitatem & Incarnationem potissimum (de quibus in praxi possimâ difficultas ob probabilissimam necessitatem medii, & quia ceteri ferè articuli certæ obligationis satis præsumuntur noti, uti & præcepta decalogi quoad substantiam) concernentes proponendo, atque ad singulorum propositiorem requirendo poenitentis verè fidelis, adeoque tenentis fidem Ecclesiæ, responsum, *Credo.* Hoc similive modo: *Credis Patrem & Filium & Spiritum sanctum esse tres personas & unum Deum? Credis Jesum Christum esse verum Filium Dei, verum Deum & hominem pro re natum, crucifixum, mortuum, sepultum, resurrexisse, ascendisse in caelum, sedere ad dexteram Patris, & Judæum venturum? Credis unam Ecclesiam sanctam & Catholicam, extra quam non est salus? Credis in Ecclesia esse potestatem remittendi peccata? Credis Christum esse in Eucharistia verè & Herimex Sum. Theol. Pars III.*

realiter sub speciebus panis & vini &c. Estque hæc praxis aut similis ante absolutionem omnino adhibenda ignorantibus quoad absolute necessaria necessitate medii, utpote aliis non valentibus justificari. Eadem quoque arctius est præmittenda, dum ignarus est in periculosa infirmitate, longior non patiente instructionem, constitutus. His nihilominus injungatur diligentia perfectius addiscendi necessaria cum proxima opportunitate.

69. An detur interdum ignorantia invincibilis mysteriorum fidei.

Hinc nova difficultas nascitur, an dari possit invincibilis ignorantia mysteriorum fidei Christianæ? Resp. Aff. nec apparet ratio dubitandi: cum multi fuerint infideles, & adhuc esse possint, qui nil umquam de fidei Christianæ mysteriis audierunt. Inter fideles quoque reperiuntur, quibus nulla umquam incidit dubitatio de obligatione sciendi quædam specialia mysteria, de quibus etiam non sunt ab aliquo instructi. Quocasu excusantur quidem à culpa ipsi ignorantes: graviter tamen peccat, quorum officium erat illos instruere. Qui quidem defectus (pro dolor!) satis frequens in quibusdam curam animarum habentibus. Interdum etiam accedit nimia quorundam ruditas, incapacitas, ac defectus apprehensionis; prout aliquando videre est in hominibus agrestibus, qui dum vix incipiunt ratione uti, applicatur pascedis pecoribus, & raro permittuntur templum adire, ac rariüs conciones, nec domi ab heris aut parentibus de iis instruuntur, aut si quando aliquid de hisce audiunt, nil omnino capiunt, nec apprehendunt ea ut scitu necessaria.

Infideles non damnandi ob ignorantiam, sed quare.

Infideles nihilominus fidem carætes damnabuntur, partim propter peccatum originale lavacro regenerationis non deletum, partim propter addita in adulta ætate peccata actualia, in quibus fide carentes moriuntur, non autem propter peccatum ignorantia, ut rectè Augustinus Tract. 89. in Joan. explicans illud: *Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent &c.*

70. Sufficiens auxiliium non facit ignorantiam fidei necessariam culpabilem.

Nec refert, quòd talibus non desit auxiliium sufficienter perveniendi ad fidem: nam istud auxiliium non est tale, ut habenti innotescat ipsum esse medium ad fidem consequendam, adeoque etsi culpabiliter homo non cooperetur, adhuc manet involuntaria ignorantia fidei, cum finis iste sit planè ignotus, & auxiliium istud non negligatur tamquam cognitum in ratione medii ad talem finem.

Non refert etiam quòd Apostolus ad Rom. 10. de sono prædicationis Evangelicæ dicat: *Et quidem in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.* Et ad Coloss. 1. *Quod, Evangelium, prædicatum est in universa creatura, qua sub calo est, in universum orbem.* Nam constat Evangelium ad multas remotissimas & incognitas Gentes etiam multis post sæculis non pervenisse. Quare sic loquitur

quiritur Apostolus, eò quòd in plurimas quaquaverlum Nationes illo jam tempore difseminatum erat, atque ad plures etiam rumor ejus pervaserat, et si non planè ad omnes, multò autem minùs ad singulos singularum Gentium homines. Hinc defectus fidei non est per caminofus, quousque alicui in mentem veniat, saltem in consulo, ali quam cognitionem, quã caret, esse sibi necessariam ad salutem: secus est quando hoc factis occurrit, ut de fide sua rationabiliter dubitat. Cujusmodi sunt plurimi apud hæreticos educati, qui postea inter Catholicos conversantes aut eorum libros legentes, aut vitã piorum & Ecclesiæ observantiis attracti, meritò de falsitate fidei suæ dubitant; qui proinde si diligenter non inquirent, ignorantia vincibili laborare convincuntur. Secus est de illis, qui se in vera Ecclesia esse sine hæsitatione arbitrant, de fundamentis & articulis pluribus Catholicæ Ecclesiæ nihil audiverunt, aut certè non nisi junctã reprobatione ac execratione eorum, quem quasi blasphemis & falsitate refertorum.

71. Non equalis notitia requiritur in omnibus

Præter obligationem explicitæ fidei seu notitiæ communem Christianis est in nonnullis obligatio plura & perfectius cognoscendi ratione officii sui, scilicet in Parochis, concionatoribus, Episcopis & similibus. Unde Augustinus l. de Symbolo & fide c. 1. dicit contineri in Symbolo quæ sufficiunt rudibus. Et lib. contra Epistolam Fundam. c. 4. Turbam, inquit, fidelium non intelligens civitatis, sed credens simplicitas rusticissimam facit. Et Gregorius 2. Moral. cap. 18. aliàs 25. in illud Job 1. Boves arabant, & asina pascabantur, per boves intelligit prudentiores (quales esse debent ministri Ecclesiæ) per asinas verò simplices, quia prudentioribus conjuncti rursus, eorum intelligentiam pascantur. Omnis autem simplicibus sacerdotibus, qui non tenentur ad fidem magis explicitam quàm laici (præterquam quòd scire debeant, quomodo recitandum sit officium, conficiendum Sacramentum, & similia) in primis Parochi ad ampliorem scientiam sunt obligati: debent enim ea quæ ad officium hominis Christiani spectant sic callere, ut possint eadem explicare, ac difficultates communiter plebeis occurrentes elucidare, eosdemque in modo recipiendi Sacramenta, audiendi missam &c. posse instruere: scire etiam alia ad munus suum ac Sacramentorum administrationem necessaria. Idque evidenter sequitur ex vi officii. Quod proinde dimittere debet, qui scientiam necessariam sibi non procurat. Quæ etiam non sufficit, nisi subsequatur actualis ac debita plebis sibi commissæ instructio saltem in necessariis. Similiter in Doctoribus seu Magistris & prædicatoribus patet eam requiri scientiam fidei & præceptorum, quæ pro exigentiâ muneris ac debita aliorum instructionis sufficiat.

Qua scientia requiritur in Parochis, Concionatoribus &c.

Majores denique Prælati Ecclesiæ, scilicet Episcopi, veluti Pastores Pastorum, judices controversiarum, custodes sacri depositi Evangelicæ doctrinæ, quorum præcipuum munus est Evangelium Jesu Christi prædicare juxta Tridentinum sess. 5. c. 2. de Reform. sess. 24. c. 4. de Reform. Qui ex officio succedunt Apostolis & regunt Ecclesiam Dei, ad quos denique Pastores inferiores in suis difficultatibus possunt & debent recurrere, debent consequenter adhuc majorem cognitionem rerum fidei & morum habere, ita ut per se possint articulos fidei confirmare, & contra oppugnantes defendere. Est communis Doctorum. Non quòd tanta notitia ipsis in promptu esse debeat, sed quòd debeant esse apti, ut oblati occasionibus debitum sui muneris exequi valeant: quòd fit, si noverint ea, quæ communiter sunt nota, occurrere, cætera verò studio & aliorum consilio ac auxilio possint. Patet non solum ex jam dictis, sed etiam ex 1. ad Timoth. 3. ubi dicitur: Oportet Episcopum esse Doctorem. Et 1. ad Titum 1. requiritur, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Idem exaggeratur in variis Canonibus apud Gratianum, ut C. Qui Episcopus, dist. 23. C. Omnes psallentes, dist. 38. In Synodo VII. can. 2. Cap. Cum in cunctis de Elect. Quod innovat Tridentinum sess. 7. c. 1. de Reform. Hinc Episcopi solent interrogari an sciant utrumque fundamentum, scilicet explicare, adhibito saltem studio, & in difficilioribus requisito Doctorum consilio. Nec sufficit, quòd Episcopi hæc præstent per alios: cum enim sint lux mundi, absurdum est, quòd ex se non luceant. Unde Tridentinum sess. 5. c. 2. de Reform. docet, omnes Episcopos teneri per se ipsos, si legitime impeditis non fuerint, ad predicandum sanctum Jesu Christi Evangelium. Meritoque dicitur esse intolerabile in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. C. 10. si ob defectum scientiæ fiat, quòd non per se alios doceant.

82. Quanta debeat esse scientia in Episcopis.

Fatendum nihilominus, necessitatem doctrinæ ad munus Episcopis præstandum non esse semper & ubique æqualem, sed pro diversitate locorum, temporum & circumstantiarum posse esse inæqualem. Fatendum similiter, aliquem doctrinæ defectum posse compensari aliis dotibus, puta prudentiâ, experientiâ, puritatis vitæ, auctoritatis & dexteritatis ad gubernandum, interdum etiam potentia temporalis ad resistendum hostibus Ecclesiæ, quando nimirum omnibus penatis Episcopus minus doctus judicatur Ecclesiæ utilis: cum Ecclesiæ utilitas sit finis præcipuus, ad quem Episcopi dignitas mensuranda & ordinanda est. Quando nihilominus doctrina ceteris qualitatibus juncta in aliquo reperitur, indubiè is præferendus est. Oppositumque ad exterminandos abusus merito est referendum. Petes, quale sit præceptum credendi explicitè

73. Necessitas doctrinam ubique aut semper equalis. Qui suppleri aut compensari possit.

74. Præceptum

fidei explicita non est Ecclesiastica, sed divina.

PLICITÆ ea, quæ sunt de necessitate credenda? Resp. esse divinum non solum quoad necessaria necessitate mediæ (quæ utique sunt præcepta à Deo hoc ipso, quo præceptus est ab eo finis) sed etiam quoad reliqua ex præcepto explicitè credenda; ut contra Suarez d. 13. sect. 4. n. 13. & 14. docet Sanchez, Azorius, Lugo & alii passim. Nam obligatio assensus fidei explicitæ non potest provenire ex præcepto Ecclesiastico, cuius materia nequit esse per se actus merè internus; quamvis obligatio discendi seu comparandi notitiam (quæ per actus externos comparatur) possit etiam provenire ex præcepto Ecclesiastico. Itaque Ecclesiæ solum proponit & declarat credenda ex præcepto Christi. Quod quidem præceptum sequitur ex mandato Christi dato Martini ult. prædicatoribus fidei, de annuntians omnibus Evangelium, utique quoad substantiam & præcipua capita (quæ idcirco Apostolo instinctu divino brevi Symbolo complexi sunt) & consequenter aliis de audiendo & credendo; prout etiam significat, quod ibidem subditur: *Qui crederit, & baptizatus erit, salvus erit, qui vero non crederit, condemnabitur.*

75. An præceptum fidei sit naturale.

An autem præceptum fidei sit naturale, ulterius indagari potest. Et quidem si de præcepto negativo sit sermo, indubiè ipsum est naturale, quo prohibemur discredere revelatis à Deo, sive quæ tamquam talia ita credibiliter proponuntur, ut non subfiteratio prudenter dubitandi. Præceptum autem positivè credendi, si non sit propriè naturale, saltem est valdè connaturale, loquendo de assensu fidei ut sic, & abstrahendo à supernaturalitate. Quamvis etiam supposita elevatione ad statum supernaturalem, connaturalis eidem statui sit tendentia ad finem per assensum supernaturalem: immo supposita obligatione poenitentiae aut dilectionis supernaturalis pro isto statui, & supposito quòd hæc, sive ex natura rei, sive ex ordinatione Dei, elici nequeat sine directione fidei supernaturalis, ex natura rei consequens est hæc quoque cadere indirectè sub eadem obligationem. Est præterea præceptum directum eliciendi assensum fidei circa determinata mysteria; quod tamen eatenus præcisè videtur positivum, pendens à voluntate Dei, rationabiliter hæc potius quam illa mysteria determinantur.

76. Quo tempore per se obliget præceptum credendi.

Petes II. Quo tempore sit eliciendus vi præcepti assensus fidei? Resp. communiter assignari pro infidelibus tempus, quo illis fides est sufficienter proposita; id est, cum evidentia credibilitatis juxta capacitatem personæ. Quæ tamen obligatio juxta Sanchez l. 2. c. 1. n. 3. non est accipienda pro metaphysico instanti, sed morali, sic ut in retanti momenti non nimium arbitrio prudentis tardetur; exemplo obligationis suscipiendi baptismum mox moraliter loquen-

do post sufficientem instructionem. Ratio est: quia non potest rectius tempus obligationis hujus determinari. Nihilominus *Comnick disp. 14. dub. 10. n. 205. & seqq.* & alii putant hanc obligationem esse pro instanti metaphysico sufficientis propositionis: eò quòd tunc fidem respicere aut de ea dubitare nequeat sine peccato infidelitatis, ut patet: assensum autem suspendere, negativè se habendo, videatur moraliter loquendo vix fieri posse; cum non sit ratio amplius suspendendi assensum, ut supponitur, utpote non existente ratione dubitationis de veritate credibilem, Deoque parato concurrere ad assensum. Dilationi autem aliqui baptismi jam efficaciter intenti potest ratione molestiæ aut aliis de causis facilè subesse ratio. Posito tamen speculativè casu, quòd citra dubitandi aut discredendi periculum, quis aliquantulum differret actum interiorum fidei, prapendens id esse parvæ considerationis, præsertim si de facto firmum de amplectenda mox fide propositum eliceret, difficulter mora tantilla posset argui peccati, saltem gravis. Quòd enim hætenus fuerit sectator oppositæ Religionis, & fautor hostium vivæ fidei, non urget obligationem istam pro instanti metaphysico uti nec cultus Deo seu Primæ veritati per obsequium fidei exhibendus, aut aliquid aliud solitum allegari.

Præterea Fideles baptizati, dum satis perfectè attingunt usum rationis, & credibilia eis sufficienter proposita sunt, tenentur juxta Doctores (nisi per accidens excuset inadvertentia obligationis) elicere actum fidei, sic ut saltem non multum differant. Congruentius enim tempus determinari non potest.

De cetero obligationi directum exercendi actum fidei aliis temporibus practicè loquendo satisficit per actus fidei, qui concurrunt in exercitio actuum spei, poenitentiae, dilectionis, orationis & similibus. Immo vix dies transit, quin occasio eliciendi actus fidei in recitatione Symboli, formatione signi crucis, auditione missæ &c. occurrat.

Per accidens & indirectè obligatur quis ad actum fidei eliciendum, dum instat præceptum, quod sine fide impleri non potest. Puta dilectionis, contritionis vel attritionis: qui actus sine directione actuali fidei elici non possunt. Idem est, cum quis tenetur suscipere Sacramentum, præsertim Eucharistiæ. Item cum instat præceptum exterius confitendi fidem, quam debite & veraciter confiteri non possumus, nisi interior fidei assensus correspondeat. Item cum ob minas & tormenta est periculum abnegandi fidem, nisi scuto interioris fidei quis se muniat. Idem posset esse, cum ingravescunt in mente tentationes diabolicæ contra fidem. Hic tamen resistendi modus non est plerumque necessarius: cum cogitationes aliò

77. Quando obliget per accidens.

aliò divertendo sæpe possint tentationes depelli, & fortè faciliùs. Immo ut tentationes scrupulorum (quæ utique sunt firmi in fide, & apprehensiones seu incidentias timent esse dubitationes voluntarias) mitigentur, & imaginatio turbata quiescat, convenit actum positivum fidei ab iis non elici, sed potius imaginationes veluti fallas & somnia confectum; cum aliàs magis videri fiat imaginatio & major vexa.

Denique non est credibile, neque communiter apprehenditur esse obligationem positivè elicendi actum fidei, quotiescumque res aliqua fidei sufficienter proponitur. Aliàs sanè jugiter elicendi essent actus fidei ad singulas propositiones sacri textus, Canonum Conciliorum &c. dum quis in Scripturæ aut Conciliorum lectione se exercet. Essetque præceptum istud difficillimum. Neque ex ullo capite sufficienter probatur.

78. Qui differant credere Deo, credere Deum & credere in Deum.

Pro fine hujus Disputationis quaeritur, an & quomodo actus fidei distinguantur per hoc, quod est credere Deo, credere Deum, & credere in Deum? Resp. passim ex D. Thoma q. 2. art. 2. nos credere Deum tamquam objectum materiale, quatenus credimus ipsum esse: credere Deo tamquam motivo, quatenus credimus aliquid propter ejus auctoritatem: credere

verò in Deum tamquam finem fidei; quatenus voluntas actum credendi refert in Deum tamquam finem. Quod posterius membrum conforme est Augustino Tract. 29. in Joandicenti; *Quid est credere in Deum? Credendo amare, credendo in eum cre. & ejus membris incorporari.* Juxta quod peccatores crederent Deum & Deo, non tamen in Deum. Sed quamvis hæc conformia appareant proprietati verborum, non tamen ita phrasi Scripturæ, quæ solet duo posteriora membra confundere: nam Joan. 12. dicitur: *Ex principibus multi crediderunt in eum; qui tamen justii non erant: utpote qui propter Pharizæos non confitebantur Christum (ut ibidem additur) adeoque amando non tendebant in ipsum.* Deinde ad Rom. 4. dicitur: *Credidit Abraham Deo: & tamen paulò post subditur: Credenti in eum, qui justificat impium, ubi videtur ista sumi pro synonymis.* Quod etiam fit 1. Joan. 5. *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se: qui non credit Filio, mendacem facit eum &c.* Et Exod. 14. ubi Latina habent: *Crediderunt Domino & Moysi servo ejus, in Hebræo est: In Deum & in Moysen.* Ex quibus apparet credere Deo, & in Deum ordinariè confundi: prout etiam credere Deum & in Deum sæpe confunduntur.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Externo Actu seu Confessione Fidei.

QUESTIO I.

An Confessio Externa sit Actus Fidei, & Quando Obliget?

I. Externa confessio est actus fidei.

EXTERNA fidei confessio juxta omnes Theologos est actus fidei. Sicut è contrà merè externa fidei negatio contrariatur fidei, & est actus externus infidelitatis, externæ quæ falsæ fidei professio est externa hæresis, fidei opposita, & tamquam talis ab Ecclesia punitur. Quod tamen non ita est intelligendum, quasi ipsa eliciatur ab habitu fidei, vel imperetur ab interiori assensu fidei. Nam externa confessio consistit in actione aliqua quoad substantiam naturali potentia locomotivæ, à qua elicitur sive producitur locutio, scriptio, nutus aut aliud opus protestativum fidei internæ; adeoque non elicitur ab habitu interno intellectu, quia ipse est fides. Assensus quoque fidei, veluti actus intellectus, non habet imperare actibus externis; sed hoc est officium voluntatis per volitionem imperantis aliis potentiis.

Non est proprius actus ejus elicitus aut imperatus.

Itaque est actus fidei, neque propriè elicitus, neque propriè imperatus, sed est actus imperatus per volitionem confitendi exterioris, quæ quidem volitio habet specialem honestatem (quam vis alioquin ex motivo diversarum aliarum virtutum v. g. charitatis, veracitatis, fortitudinis &c. possit elici, & consequenter externa confessio ex motivo earumdem imperari) eam nimirum, quam habet volitio credendi sicut enim honestum est velle credere, sic & velle confiteri; & consequenter ipso credere & confiteri est similis honestas objectiva, fundata in excellentia divina Veritatis, cui loquenti sicut honestum est interiùs assentiri, sic & exteriùs in loquela aliisque signis, juxta illud Apostoli 2. Cor. 4. *habentes autem eundem spiritum fidei sicut scriptum est, credidi propter quod locutus sum: & nos credimus propter quod & loquimur.*

Unde confessio dici potest actus fidei, primò ratione similis honestatis. Secundò, quia spectat cum fide ad eandem virtutem voluntatis, ex qua voluntas imperat, tum credere, tum confiteri. Tertio, quia confessio externa est signum fidei internæ, & cum ea quid unum, sicut locutio seu propositio vocalis cum interna seu mentali.

Quarto,